

Juuni 2015
nr. 48

Pauluse Kiri

Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Tartu Pauluse koguduse kuukiri

Pühapäevakoolis jagati lõputunnistusi

Pühapäevakooli hooaeg lõppes emadepäeval, 10. mail jumalateenistusega, mille järel said tunnistuse 72 last vanuses 2 kuni 15 aastat. Kahele VIII klassi õpilasele, Markus Kontkarile ja Mirjam Mõttusele oli tänavune õppeaasta viimaseks, mistõttu said nad pühapäevakooli lõputunnistuse. Mõlemad lõpetajad on olnud kohusetundlikud õpilased ja aastatepikkuse osavõtuga tunnustust väärt. Uus õppeaasta algab Pauluse koguduse pühapäevakoolis 27. septembril perede jumalateenistusega.

Kunstiringi näitus

Tartu Pauluse laste kunstiringi tööd on näitusel Tartu Maarja kirikus kogu suve vältel. Ringi juhendab Liive Koppel.

Kiriku noortepäevad lähenevad...

Piiskop seati ametisse

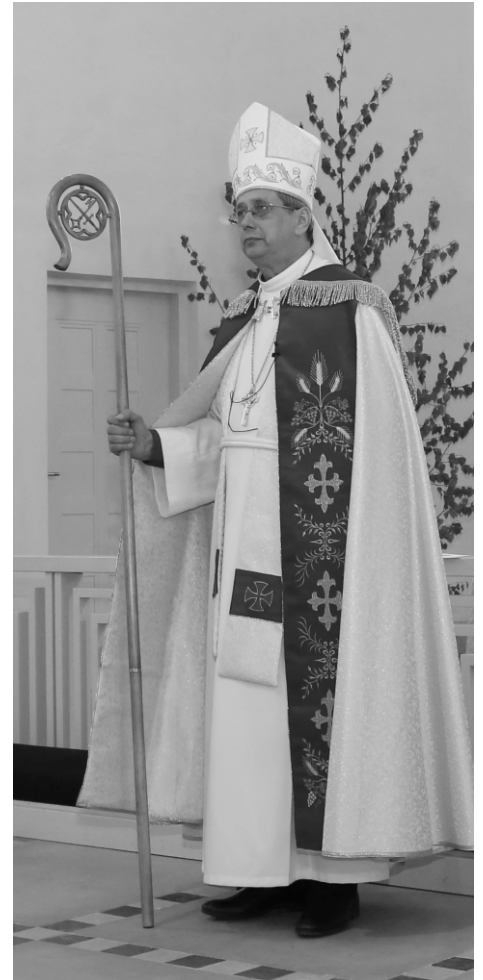
Teisel nelipühäl, 25. mail kell 12 alanud jumalateenistusel Tartu Pauluse kirikus seati Joel Luhamets Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku piiskopi ametisse.

Ametisse seadis peapiiskop Urmas Viilma, teda assisteerisid peapiiskop emeeritus Andres Pöder, piiskop Einar Soone ja piiskop Tiit Salumäe.

Tartu Pauluse koguduse õpetajana jätkav piiskop Joel Luhamets asub teenima EELK Lõuna piirkonda, kuhu kuuluvad Tartu, Viljandi, Võru, Valga, Pärnu ja Saarte praostkond.

Joel Luhamets sündis 1952. aastal Antslas. Aseõpetajaks ordineeriti ta 1978. aastal, õpetaja õigused sai 1987. aastal. Alates 1997. aastast on ta olnud Tartu Pauluse koguduse õpetaja. Ta on teeninud ka Kuusalu, Loksa, Leesi, Kuressaare, Kaarma, Põltsamaa, Halliste, Karksi, Mõisaküla, Jõgeva, Palamuse, Tartu Jaani, Tartu Ülikooli-Jaani, Kambja, Vara, Äksi ja ka Toronto Peetri kogudust.

Aastatel 1990 – 2015 oli ta EELK Konsistooriumi assessor, 1991 – 1997 Viljandi praost, 1996 – 2015 Tartu praost. Piiskopiks pühitseti Joel Luhamets 23. aprillil 2015 Tallinnas.

Altari kunstiteos valmib Helsingis

5. mail külastasid Joel Luhamets, Kristjan Luhamets ja Heli Panksepp Helsingis kunstnik Kuutti Lavoneni ateljeed, kus valmivad Tartu Pauluse kiriku altarimaalid. Lisaks koguduse esindajatele olid kohal ka arhitektid Merja Nieminen, Kari Järvinen, kunstnik Markku Nors ja skulptor Pertti Kukkonen.

Kuutti tutvustas valminud kavandeid ja kuulas kohalolijate nõuandeid. Valmiva tiibaltari erinevatele pindadele on kavas maalida kokku kuus erinevat pilti.

Jumalateenistused YouTube's

26. aprillil olid esimest korda kasutusel uued laulunumbrite tahvlid. Alates samast kuupäevast on võimalik jälgida pühapäevaste jumalateenistuste videoülekandeid YouTube vahendusel. Samas on jumalateenistuste salvestused saadaval järelvaatamiseks.

Jätkuvad ka Pereraadio otseülekanded jumalateenistustest, mis on pühapäeviti eetris olnud juba 2001. aastast saadik. Varem jõudsid Pauluse koguduse jumalateenistused raadiosse vaid salvestustena, esimest korda 1931. a.

Eenok Haamer: usaldage

Mustvee koguduse õpetaja Eenok Haamer tähistas tänavu 17. mail oma 80. sünnipäeva. Eenoki lapsepõlv möödus Pauluse kiriku tiibhoones, kus asus tema vanemate Harri ja Maimu Haameri kodu.

Rääkige palun oma esimestest eluaastatest Tartu Pauluse kirikus.

Sündisin 17. mail 1935. aastal Tartus Mellini erakliinikus Riia mäel ja nädala pärast toodi mind juba siia Pauluse kiriku maja teisele korrusele, kus mu vanemad, Pauluse koguduse esimese pihtkonna õpetaja Harri Haamer ja tema abikaasa Maimu Haamer elasid.

Ruumide planeering oli siis teistsugune. Esimesel korrusel oli leerisaal, kus praegu on kantselei. Õpetaja kabinet oli ka siis samas kohas, kus praegu. Seal, kus nüüd on raamatupood, oli Pauluse koguduse teise pihtkonna kantselei. Meie kodu oli teisel korrusel. Köök oli seal kus praegugi. Köögi kõrval (praeguse köögiga liidetud) oli teenija väike tuba. Köögi kõrval teisel pool asus meie lastetuba, seal kus praegu on köögi eesruum. Siis tuli vanemate tuba. Teisel korrusel tänava pool oli saal seal, kus praegugi, aga see oli praegusest saalist väiksem. Raudtee pool küljes oli isa kabinet ja nurga peal, vastu Riia tänavat, oli tuba külaliste majutamiseks. Need mõlemad, kabinet ja külalistetuba on praeguse saali laiendus, neid pole enam. Saalis oli suur kamin. Teisel pool trepikoda, maja tagaküljel oli söögituba. Lift on ehitatud sinna, kus oli vannituba. See oli teistsugune kui praegu oskaks ette kujutada: köeti vanniahjuga ja küttekolde peal oli suur boiler. Kolmandal korrusel elas teise pihtkonna õpetaja oma perekonnaga. Mõlema pihtkonna kirikumehed, perekond Ilves (I pihtkond) ja perekond Reimann (II pihtkond) elasid oma peredega teine teisel pool altariosa praeguse laste- ja noortetoa asemel olnud korterites.

Kirikumehe ülesandeks oli kella löömine, kütmine ja kiriku ning kiriku ümbruse ja tänava koristamine. Esimese pihtkonna kirikumehed poeg Vello Ilves oli minust mitu aastat vanem ja käis minuga mängimas. Aga ta oli krutskimees. Meie tagumises trepikojas

oli elektrilültil kate kadunud. Vello küsis mult, kas tahan Riia linna näha? Muidugi tahtsin. Ta ütles, et pistku siis keel sinna sisse. Vello võttis mu sülle ja tõstis üles. Olin aga nii väike ja rumal, et pistingi. Aga mitte ainult mina ei saanud elektrilööki, vaid Vello ka. Seepeale läksid ta käed lahti ja ma kukkusin põrandale. Asi piirdus ehmatusena. Nii, et Jumal hoidis mind juba siis.

Noortetunnid toimusid esimesel korrusel leerisaalis. Pauluse koguduse noortekoondis oli üks eesti arvestatavamaid. Anti välja koguni oma ajakirja „Risti valgus“, mille üheks toimetajaks oli tulevane kirikuõpetaja Hillar Põld. Laste pühapäevakooli tunnid toimusid pärast jumalateenistust kirikusaalis. Et laulukoor jumalateenistustel laulis, seda ma mäletan, aga tähtis on mälestus leerieelsete noorte gruppidest. Poisid olid Põhjatähe poisid. Need olid kirikuskaudid. Ja Leegitüdrukud olid kirikugaidid. Minu isa juhtis Põhjatähe poisse ja ema Leegitüdruid. Neis gruppides olid kuni 14-15 aastased noored. Mina andsin skaudirühmas oma skauditöötuse 1943. aasta sügisel just seal leerisaalis. Põhjatähe poiste hulgas

olid poisid hundueast alates. Mul on põhjust arvata, et isa laiendas nende hulka raskete aegade tulles. See oli siis juba põrandaalune tegevus.

Piiblitunnid peeti Eesti ajal leerisaalis. Pärast sõda, kui tiibhoone oli taastatud, siis seal, kus praegu on raamatukauplus, oli kantselei ja igal nädalal toimus seal kaks piiblitundi. Üks oli vanematele inimestele ja tavalistele koguduse liikmetele ja teine oli noortele. Sellest võttis tavaliselt osa 70-80 üliõpilast. Väga paljud neist olid arstiteaduskonna üliõpilased. See oligi põhjus minu isa arreteerimiseks 5. veebruaril 1948. a. Kommunistlikud võimused ei saanud teda kuidagi muud moodi ohjeldada. Mu ema jätkas neid noorte piiblitunde kuni 1949. a. küüditamiseni. Siis tuli meil endil ära minna.

1946. a. sügisest kuni küüditamiseni elasime siin pärast põlemist taastatud majas. Juba taastamisega muudeti ruumide asetust. Praegune asetust on siis kolmas variant selles majas.

Kuidas kujunes teie perekonna elu keerulisel sõja ajal ning pärast seda?

Mäletan, kuidas 1939. aasta oktoobris Punaarmee Eestisse baasidesse tuli. Siis

kõik Jumala kätte!

olime isaga siinsamas külghoone teisel korrusel. Sel päeval läks tundide viisi sõdurite kolonn nagu katkematu hall lint Riia tänavat pidi Pauluse kirikust mööda alla linna. Rivi oli nii tihe, et kui keegi sõduritest oleks minestanud, oleks kolonn ta kaasa viinud. Istusin aknalaua ja vaatasin seda ning isa seisis mu selja taga tükk aega vaadates ja vaikides. Siis pöördus isa ja istus sealsamas mu selja taga oleva harmooniumi taha ning hakkas tõlkima soome keelest eesti keelde ühte kirikulaulu, mis on ka meie kiriku ja palveraamatus nüüd sees. See laul on „Tänu Sulle, Taevaisa“ (KLPR 392). Olen palju mõelnud sellele, et kui isa oleks siis teadnud, mis meie peret ja üldse kogu meie rahvast ees ootas, kuidas oleks ta toiminud? Ma ei tea, kas see oleks selle laulu tõlget muutnud. Aga ta siiski vist tajus ees oodatavat, sest viimane salm algab sõnadega „Tänu Sulle õiekestest, mida teelt ma kogunud; tänu okkaist valusatest, mis mu käsi haavanud“. Olen ikka sellele mõtelnud, et milline usaldus oli mu vanematel Jumala vastu.

See on Jumala ime, et mu isa 1941. aastal kätte ei saadud nagu Tartu Maarja koguduse õpetajat Aksel Vooremaad ja maha ei lastud ja Tartu vangla kaevu ei visatud. Jumal tahtis teisiti. Oli nõnda, et üks noorpaar soovis Tartus Pauluse kirikus laulatust just siis kui saksa väed kiirelt peale tungisid. See oli 1941. aasta juuli alguses. Olime Peedul mu ema lelle Jaan Maramaa juures. Kui isa rongiga Tartu vaksalise jõudis (see oli üldse viimane rong enne reisirongiliikluse lõpetamist, sest sakslased lähenesid kiiresti), olid raudteejaama tunnelis relvastatud mehed ees ja arreteeriti inimesi. Teda ka taheti kinni võtta, kuid ta jooksis tunnelist välja. Keegi hüüdis talle järele: „Ma lasen!“ Isa hüüdis: „Laske, kui saate!“ Ta jooksis üle tee ja platsi ning parajasti saksa lennuk pommitas Tartu linna. Ühed mehed hüüdsid lähedase maja kangi alt: „Õpetaja Haamer, tulge siia varjule, muudu saate pommiga pihta.“ Talle ei jooksnud keegi järele. Kuid just sealt vaksalist viidi inimesi Jaani kiriku juurde vanglasse, kus toimetati mahalaskmisi. Isa läks edasi kiriku juurde ja

laulatas selle noorpaari. Seejärel võttis talaari käe peale ja kuna rongid enam ei käinud, siis läks Pauluse surnuaiale ja läbi surnuaia raudteele ja mööda raudteed Peedule. Pärast selgus, et üks NKVD nuhk oli tema järel käinud aga seda meest jälitas omakorda keegi isale tuttav mees. Nuhk oli läinud surnuaia väravani ja näinud, et isa läks kabeli suunas. Ju ta arvas, et isa talaariga käel läks kedagi matma. Mõned tunnid hiljem tuldi isa Pauluse kiriku juurde arreteerima, kuid teda ei olnud seal.

1943. aasta talvel otsisid Rebase pataljoni mehed kodu 11-aastasele poisile. Poiss oli tulnud pataljoni kööki süüa otsima. Poiss meeldis ja ta võeti pataljoni pojaks, ent lahingud Leningradi rindel läksid ägedaks. Oldi mures tema turvalisuse pärast. Tartus ometi ei leidunud kedagi, kes oleks teda tahtnud aidata. Mu vanemad ütlesid lapsele kodu otsivatele ohvitseridele, et kui kedagi ei leidu, kes ta vastu võtaks, siis tulgu tagasi. Ema ütleski siis, kui uuesti küsima tuldi, et annab Jumal lapsi, annab leiba ka. See hetk on mul meeles.

1944. märtsis pommitas Punaarmee lennuvägi Tartut. Mäletan, et hakkasime minema alla keldrisse varjendisse ja üks pomm kukkus kuhugi lähedale. Plahvatuse lööklaine oli nii tugev, et siinsamas teise korruse esikus paisati mind vastu seina. Märtsi teises pooles, kui toimus Tartu suur pommitamine, olime juba Viljandis, kuid isa oli siin. Mäletan pommitamise ööl nägime, et taevas Tartu pool oli tulekahju kumadest punane. Palvetasime öö läbi ja tänu Jumalale, tol ööl jäi kirik alles ja isa ka. Kiriku põlemise ajal 1944. aasta augustis ei olnud meist kedagi siin. Isa tuli Viljandisse augusti lõpul. Paljud põgenesid siis üle mere läände ja meiegi sõitsime puugaasi generaatoriga veoautol Raplasse. Seal oli mu isa vanem vend teeinsener Eugen Haamer. Seal Raplas isa ja ema arutasid isekeskis, kas minna ka ära. Kuid otsustasid, kuhu meil minna, meie rahvas jääb siia. Isa läks rattaga Hagerisse ja tõi sealt rautamata hobuse. Pakkis meid vankrile, ise jooksis kõrval. Raplast teele minnes kuulsime, kuidas Punaarmee vallutas hurraa hüüete saatel Rapla raudteejaama.

Jõudsime enne sõjaväe kolonni ära keerata Hageri teele. Nemad kihutasid edasi Märjamaa peale.

Pärast kiriku põlemist oli isa kogu oma olemusega selle kiriku taastamise juures. Ta hakkas kõigepealt põlengu rämpsu müüride vahelt välja tassima ja kutsus ka teisi inimesi appi. Ajutised kirikuruumid saime tol ajal Aleksandri tänava kirikus ülemisele korrusele. Ma olen olnud seal teenistustel. 1945. aasta märtsis, kui olin tulnud koolivaheajal Viljandist isale külla, läksime isaga kiriku varemetesse. See kohutav pilt on mu silme ees praegu. Altarikuju oli nagu mingi tomp. Marmorist Kristuse pea oli all keldris, keset otsaesist lehtrikujuline kuuliauk. Räägiti, et üks punaarmee ohvitser oli Kristust revolvrast tulistanud. Keldri kõrvaruumi avause kaudu torkis isa tuhka ja tuha korra all veel hõõgus.

Kõigepealt hakati taastama kiriku külghoonet. Olin tellingute peal, kui katuse sarikaid kõitega üles vinnati. Olid jämedad palgid. Kui katus peal, siis kõigepealt ehitati valmis esimene korrus jumalateenistuse ruumideks. Teise korruse kolm tuba ja köök olid järgmised. 1946. aasta septembris saime sisse ja meie Viljandi periood sai otsa. Erilised on mälestused jõululaupäeva jumalateenistustest. Valjuhääldite kaudu olid kõik alumise korruse ruumid ja trepikoda ühendatud. Peeti kolm jumalateenistust ja ka trepikoda oli kolmanda korruseni välja inimesi tihedalt täis. Eriliselt on meelde jäänud, et ühel pühapäeval oli üks saksa sõjavang tulnud jumalateenistusele kõrvalasuva kooli taastamiselt. Mina tuln ülevalt toast. Istusime ühe pingi peal trepikäänakul. Kuidas see mees küll nuttis! Koraaliviisid olid talle ju tuttavad. Mul oli temast hirmus kahju.

1948. aasta 4. veebruaril oli minu kasuvenna Alberti 17. sünnipäev. Isa oli hästi lõbus, kui me oma pere seltsis sünnipäeva pidasime. Järgmisel hommikul helistati kantseleisse ja öeldi, et usuasjade volinik on Tallinnast Tartu täitevkomitees (praeguses raekojas) ja isa tulgu tema juurde. Samal ajal hommikul oli tulnud üks naine meie koju mu ema juurde kurtma oma halva poja pärast. Tuli välja, et see poeg oli

Tartu linna täitevkomitee esimees Bronislav Võrse. Pärast taipasime, et see naine oli ekstra saadetud, et näha ja kuulda, mida isa ja ema omavahel räägivad ja mida isa teeb või kuhu läheb. Ema saatis naise kiiresti minema ja jooksis isale järele. Isa hakkaski minema kesklinna poole, kuid see oli lõks ja isa arreteeriti teel nn „halli maja” juures. Ema toodi pärast tagasi ja siis otsiti meie kodu läbi. Tegelikult oli see rõöv. Võeti, mida taheti. On arutletud, et isa arreteeriti siis, kui taastatava kiriku tellingud hakkasid üle müüri paistma.

1949. aasta küüditamisega oli nõnda, et ema oli kusagilt kuulnud, et küüditamine tuleb. Ta ütles 24. märtsil: lapsed, pakime asjad ära, sest öösel peame minema pikale reisile. Aga päeval tuli ema juurde arstiteaduse üliõpilane Eevi Koplimala, kes ikka piiblitunnis käis ja sageli vajas hingeabi, mida meie ema talle andis. Ema otsuse peale, et pakime asjad ja jääme ootama, ütles ta: Maimu, sa oled hull, kui lased end ära viia. Mäletan, kuidas emas toimus muutus ja ta käed hakkasid äkki liikuma ning lastele seljakotte pakkima. Mina läksin pinginaaber Ilmar Söödi juurde Kastani tänavale. Õde Maarja viidi Õpetaja tänavale. Kasuvend Albert pidi minema Linda tänavale meie kantselei ametniku vanemate juurde. Kõige noorem vend Andres oli raskelt haige, palavik üle 40 kraadi ja Riisperede pere kolmandal

korrusel oli nõus Andrese enda juurde võtma. Kujutasime ette, et selline asi ei saa kaua kesta. Ema lahkus kodust viimasena. Ta leidis peavarju Kastani tänaval üliõpilaste ühiselamus Eevi Koplimala ja Siiri Oderi toas nende voodi all. Emale ei andnud rahu, et mis Andresest saab. Ta läks kirikumaja nurga taha, et kui Andres välja tuuakse, siis läheb ta Andresega kaasa. Aga korruga tuli Albert, et minna koju magama. Ema peatas ta, et sõdurid on majas. Aga välja tuldi Andreseta.

Olin kolm päeva pinginaabri juures varjul. Siis läksime Albertiga tädi Mägi juurde toleaja Tartu äärelinnas. Aprilli alguses tuli Tartust lahkuda. Sõitsime Albertiga Pihkva rongiga Võrru ja sealt edasi Misso ja siis jala Tsiistre külla. Seal algas meie metsavenna põli, mitmel pool ja punkrites, mis kestis kuus ja pool aastat. See oli väga raske aeg, aga tänu Jumalale oleme alles jäänud. Kui metsa läksime, olin 13 ja kui välja tulime, olin 20-aastane. Vabadusse saime 1955. aasta augustis nii, et isa tuli, Jumala ime läbi, Siberist tagasi ja otsis oma laiali pere taas kokku.

Mida ütleksid julgustuseks praegusele Pauluse kogudusele?

Tuleb usus ja usalduses Jumala vastu edasi minna. Kui me metsas varjul olime, siis olid meil mõned väga armastatud kirikulaulud. Üks neist oli

„Ei Jumal neid või jätta kes Ta peal loodavad, kõik viletsus ja häda neil õnneks tulevad“. Jumal on selles kirikus Tema riigi tööd õnnistanud. See õnnistus ei ole otsa saanud. See, mida kogudus praegu lõikab, ei ole ainult selle töö tulemus mida praegu tehakse, vaid ka eelnev külv, mida on aastakümneid tehtud. Üks külvab ja teine lõikab. Jumal õnnistagu seda uut külvi ja uut lõikust! Ei Jumal neid või jätta, kes Tema peale loodavad – see ongi see julgustus, mille osaliseks me saame, kui Jeesus Kristus on meie elus kõige tähtsam saatja ja eesmärk ning tulemus.

Milline on Teie lemmikkirjakoht?

Kui me metsavennad olime ja kui meil oli väga raske ja kui me olime maha rõhutatud, siis me julgustasime emaga teineteist 16. Psalmiga. Vanemas tõlkes kõlab selle lõpuosa „Rõõmu on rohkesti su palge ees ja lõbusaid asju su paremas käes lõpmata!“ Kui ema oli maha rõhutatud, siis julgustasin mina teda selle kirjakohtaga ja kui mina olin maha rõhutatud, julgustas ema sellega mind. Ja huvitav, et me saime selle peale naeratada. Jumal saab meile rõõmu anda isegi sellistes olukordades.

Küsimusi esitas Fred Raju

Suvine leerikool

Suvised leerikooli esimene tund on esmaspäeval, 6. juulil kell 18.00. Registreerumine kohapeal. Tunnid on esmaspäeviti ja kolmapäeviti kell 18 ja kestavad poolteist tundi. Leeripüha on pühapäeval, 2. augustil kell 10 algaval jumalateenistusel. Leerikooli on tere-tulnud nii need, kes on lapsena ristitud kui ka ristimata inimesed.

Jumalateenistused on pühapäeviti kell 10. Jumalateenistuste ajal on kirikus avatud lastele **mängutuba**.

L. 13. juunil kell 14.00 õpetaja Eduard Salumäe mälestuspalvus.

Surnuaiapäeva Pauluse surnuaias on 24. juunil kell 11.00.

Taizé palvused neljapäeviti 17.30.

Piiblingid esmaspäeviti kell 18.00.

Teated

Kontserdid:

K. 17. juuni kell 19. Helsingi toomkiriku poistekoor Cantores Minores (Soome) ja Adolf Fredriku poistekoor (Rootsi). Piletid 6/8 eur.

R. 19. juuni kell 18. Jazeps Medins 1. Muusikakooli poistekoor (Riia), Poiste- ja noortekoor Ažuoliukas (Leedu), Knabekantorei Basel (Šveits), Poiste- ja noormeestekoor “Baltika” (Venemaa), Limburgi toomkiriku poistekoor (Saksamaa).

R. 3. juuli kell 21 orkester Collegium Consonante ja Ines Maidre oreliil.

Raamatupood on avatud E-R 10-18, L 10-14 ja P 11.30-12.00.

Supiköök on avatud E-R 11-13 ja L 10-12:30

